

A Széchenyi István Egyetem a 2013/14. tanévtől kezdődően a Petz Lajos Egészségtudományi és Szociális Képzési Intézetben a Szociális Tanulmányok Tanszék szervezésében teljes idejű (nappali, állami, illetve önköltséges) és részidejű (levelező, állami, illetve önköltséges) formában indítja a

Közösségi és civil tanulmányok (Community and Civil Development Studies) **mesterfokú (MA) szakot,**

amely okleveles közösségi és civil fejlesztő szakember szakképzettséget
(Expert in Community and Civil Development Studies)
nyújt a végzősöknek.

A Széchenyi István Egyetemen létesült Közösségi és civil tanulmányok MA szak az ELTE-n folyó képzés után az országban másodikként teremt lehetőséget **okleveles közösségi és civil fejlesztő szakemberek képzésére bővítve ezzel a hozzáférés lehetőségét** elsősorban a nyugat-dunántúli, észak-dunántúli térségekben élők, de tulajdonképpen az egész Dunántúl számára.

1. A hallgatói létszám:

- **teljes idejű képzésben 30 fő**
- **részidejű képzésben 30 fő**

2. A képzési idő

teljes idejű képzésben 1275 óra
részidejű képzésben 306 konzultációs óra

Mind a nappali, mind a levelező tagozatos képzés **4 félév**, az oklevél megszerzéséhez **120 kredit** szükséges.

A képzési folyamat fontos elemét képezi a **terepgyakorlatok rendszere**, amely egymásra épül. A szakmai gyakorlat időtartama és jellege: a **teljes idejű képzésben** 3 félév során összesen 210 óra külső gyakorló helyen, erre alkalmas szervezetnél/intézménynél, továbbá 135 óra gyakorlatot feldolgozó szeminárium formájában, összességében 345 óra; a **részidejű képzésben** 3 félév során összesen 60 óra terepen és 45 óra gyakorlatot feldolgozó szeminárium formájában, összességében 105 óra.

A szakra való belépés feltételei

A Közösségi és civil tanulmányok MA szak bemeneti feltételeit a szak képzési és kimeneti követelményei határozzák meg.

a) a bemenethez *feltétel nélkül* elfogadott alapképzési szakok:

a társadalomtudományi (szociális), bölcsészettudományi, pedagógusképzési, gazdaságtudományi, jogi-igazgatási képzési terület alapképzési szakjai.

b) a bemenethez *feltételekkel* elfogadott (alap)szakok, ill. kreditkövetelmények:

Más, az a) pontban nem említett alap- vagy mesterfokozatot adó alapképzési szakokon végzettek mesterképzésbe történő felvételének feltétele, hogy társadalomtudományi és bölcsészettudományi ismeretkörökből (tantárgyakból) legalább 15 kredittel rendelkezék a hallgató. A hiányzó legfeljebb 15 kreditet a képzéssel párhuzamosan, az egyetem tanulmányi és vizsgaszabályzatában meghatározottak és az egyetem kreditátviteli bizottsága döntése alapján a felvételtől számított két féléven belül kell megszerezni a hallgatónak. Így összesen 30 kredit elismerésére nyílik lehetőség.

A képzés célja olyan szakemberek képzése, akik:

- elkötelezetten vesznek részt a helyi közösségek fejlesztésében, az ott élők életminőségének javításában, a közösségben megjelenő problémák kezelésében, enyhítésében
- hazai közösségek értékeinek és a civil társadalom és szervezetek jelenlegi nemzeti, európai és globális jelentőségének és szerepének ismeretében képesek a közösségek és a civil szervezetek életében eredményesen tevékenykedni
- képesek lesznek a helyi közösségi fejlesztési folyamatokban, tervezési és értékelési eljárásokban interprofesszionális szellemiségű tevékenység folytatására, szakmai segítség nyújtására, megalapozott szakmai állásfoglalások kialakítására, különböző fejlesztési célú munkacsoportokban végzett hatásos és hatékony munkára, döntéshozatalra
- képesek lesznek civil szervezetek, közösségek fejlesztésére, lokális és térségi hálózatok alakítására, hazai és nemzetközi hálózatok működtetésében eredményesen tevékenykedni, forrásfejlesztésre, támogatásszervezésre
- képesek lesznek interdiszciplináris teamben való hatékony munkára, valamint nemzetközi együttműködésben folyó tevékenységre
- képesek lesznek fentiek tudományos kutatására, szakmai ismereteik átadására.

A szakon végzettek ismerik:

- a civil szférát, a nonprofit szektort körülvevő jogi, pénzügyi és társadalmi közeget, a jellemző folyamatokat és azok hatásait,
- az aktuális társadalmi, gazdasági helyzetben a különböző társadalmi csoportokat, lehetséges partnereket, a civil/nonprofit, önkormányzati és gazdasági szereplőket,
- a civil/nonprofit szervezetek alapításával és működésével kapcsolatos jogi környezetet,

- a civil/nonprofit szervezetek főbb jellemzőit, az egyes nonprofit szervezetek sajátos szervezeti-működési jellemzőit,
- a lehetséges civil/nonprofit szervezeti célok, funkciók, célcsoportok, tevékenységek és források kategóriáit és határait,
- a fejlesztési irányok kidolgozásához, a fejlesztési folyamatok tervezéséhez/szervezéséhez és értékeléséhez szükséges ismereteket,
- a civil/nonprofit szervezetek finanszírozásának lehetséges formáit,
- a hatékony forrásszervezési módszereket,
- a közösségek működésének-fejlődésének sajátosságait, a közösségfejlesztés modelljeit, lehetőségeit,
- a korszerű információs és kommunikációs technológiákat.

A szakon végzettek alkalmasak:

- a helyi társadalom szervezeti szereplőinek a kibontakozó helyi cselekvéshez szakmai és fejlesztői segítséget nyújtani,
- közösségek fejlődésének elősegítésére, fejlesztésére,
- az intézmények közötti kommunikáció és a közösségi, civil csoportok együttműködésének a fejlesztésére, ,
- a tervezési, értékelési és fejlesztési folyamatokban szakmai segítőként való közreműködésre,
- a helyi, kistérségi, regionális és nemzetközi együttműködés fejlesztésére,
- hazai és nemzetközi programok, projektek tervezésére és támogatások szervezésére,
- képzések és tréningek szervezésére és koordinációjára,
- a társadalmi nyilvánosság folyamatainak szakmai segítésére,
- érdekképviseleti munka végzésére.

A képzés keretében olyan szakemberek képzése valósul meg, akik a közösségi munka és a civil élet széles területén fogják tevékenységüket folytatni. A képzés képessé teszi a résztvevőket az integrált közösségi munka és a civil társadalom keretében együttműködésre, multi-diszciplináris és interprofesszionális team keretében folyó közös munkára.

A képzés folyamatában az alábbi kulcskompetenciák fejlesztése kiemelten hangsúlyos:

Elköteleződés és értékrend	Érdeklődés, motiváltság, tolerancia, nyitottság, felelősségvállalás a közösségek és tagjaik, továbbá a civil szféra sorsa és fejlődése érdekében, az emberi jogok és etikai normák alapján, saját maga és mások érdekeinek, értékrendjének és szakértelmének összehangolásával, mindezzel a társadalmi nyilvánosság és felelősségvállalás elősegítése
Kommunikációs készség	Kezdeményezés, bizalomépítés, nyílt, hiteles kommunikáció, a helyi nyilvánosság és a közösségek, civil szervezetek önbemutatójának ösztönzése
Szükséglet-felmérés	A közösség és civil szervezetek önmaga általi megismerésének, az egyének és a közösség közötti folyamatoknak, a társadalmi közegnek tudományos, a kölcsönhatások holisztikus, kritikus vizsgálatának, a szükségletek és problémák multi-dimenzionális elemzésének és értékelésének facilitálása
Tervezés	A közösség autonómiáját és a társadalmi összefüggéseket figyelembe véve proaktív szemléletű, a közösség életminőségét szolgáló-javító alternatív fejlesztő programok és módok megkonstruálása, a források, kockázatok és eszközök elemzésével, a költséghatékonyság érvényesítésével
Képessé tevés (a képessé válás ösztönzésének és támogatásának képessége)	A közösség, tagjai és a civil szervezetek önbizalmának építése, részvételre, bevonásra való ösztönzése, önálló cselekvésre, önerejük kifejezésére, érdekképviseletre, a fejlesztési stratégiák megértésére, a demokratikus döntéshozatalra, a hatások felmérésére, az elért eredmények értékelésére, fenntartására ösztönzés és felkészítés
Kapcsolatok szervezése	Szakmai, szakmaközi, szervezetek és intézmények közötti, ill. civilekkel, önkéntesekkel, önkormányzatokkal és az üzleti szektor képviselőivel való helyi, regionális, nemzetközi együttműködés, team-ben - csoportban végzett munka, finanszírozás, források fejlesztése, hálózatépítés
Közösségi munka, civil-tudás fejlesztése	A szakember önmaga szakértelmének érvényesítése, a folyamatok moderálásának, a konfliktusok érdekiegyenlítő kezelésének, a rendszeres önreflexiónak, önértékelésnek a fejlesztése; a tudományos, metodikai és gyakorlati megalapozottsággal folyó közösségi munka és civil tevékenység állandó fejlesztése, új és más diszciplínák tudásainak integrálása az életen át tartó tanulás, az információs források és digitális eszközök segítségével

A részidejű (levelező) képzés sajátosságai

A képzés programja megegyezik a teljes idejű (nappali tagozat) képzés mintatantervével.

A részidejű képzés konzultációs óráinak száma arányos a teljes idejű képzésével a következők szerint: A heti két órás és két kreditértékű tantárgy félévi konzultációinak (kontaktóráinak) száma 6, a heti három órás és három kreditértékű tantárgy féléves konzultációinak száma 9, a heti három órás és négy kreditértékű tantárgy féléves konzultációinak száma 9 vagy 12.

A konzultációkra és a vizsgákra péntek délután és szombaton kerül sor.

A Közösségi és civil tanulmányok MA szakon diplomát szerzők elhelyezkedési lehetőségei

A végzettséget szerzők alapvetően két nagy területen helyezkedhetnek el:

- 1) a civil-közösségi-társadalmi felelősségvállalási tevékenységeket folytató szervezeteknél,
- 2) a civil szektoron kívül kapcsolódó munkaadóknál.

A közösségi és civil tanulmányokat végzettek legjelentősebb potenciális elhelyezkedési területei:

- alapítványok,
- társadalmi szervezetek (egyesületek, klubok, körök),
- szövetségek (ernyőszervezetek),
- nonprofit gazdasági társaságok,
- szociális szövetkezetek,
- köz- és szociális foglalkoztatást végző szervezetek,
- közösségi művelődési intézmények és jóléti-szociális ellátások,
- önkormányzatok, államigazgatási szervek és egyéb szervezetek civil-közösségi-társadalmi felelősségvállalási referatúrái,
- az érintett területek jogi szabályozásával, hatósági felügyeletével foglalkozó államigazgatási szervezetek,
- bármely szervezet civil-közösségi-társadalmi felelősségvállalási tárgyú pályázatokat lebonyolító szervezeti egysége,
- forrásközvetítő, pályázati forrásokat kezelő, támogatási konstrukciókat lebonyolító szervezetek,
- magyarországi és külföldi fejlesztő tevékenységek és projektek a civil-közösségi-társadalmi felelősségvállalási tevékenységek fejlesztésére,
- pályázatíró és -lebonyolító szervezetek,
- kutatóintézetek és -szervezetek,
- a civil-közösségi-társadalmi felelősségvállalási tevékenységek végzésére felkészítő képző szervezetek,
- a civil-közösségi-társadalmi felelősségvállalási ismereteket közvetítő hagyományos és elektronikus kiadói és sajtó szervezetei,
- az Európai Unió civil-közösségi-társadalmi felelősségvállalási témakörökkel foglalkozó hatóságai és szervezetei,
- Európai Önkéntes Humanitárius Segélyezési Hadtest,
- civil-közösségi-társadalmi felelősségvállalási témakörökkel foglalkozó egyéb államközi szervezetek,
- európai civil szervezetek
- nemzetközi civil szervezetek és projektek.

A teljes idejű képzés programja (mintatanterve)

tantárgyak <i>felelősök</i>	félévek				tantárgy kreditszáma ₂	számonkérés (koll / gyj / egyéb ³)
	1.	2.	3.	4.		
	tanóraszám (heti/ féléves), tanórátípus ¹ (ea / sz / gy / konz)					
alapozó ismeretek: Társadalmi alapismeretek – 15 kredit pont						
1. Mai magyar társadalom	2/30 ea 1/15 sz				3	koll
2. Szociálpolitika		2/30 ea 1/15 sz			3	koll
3. Politológia	2/30 ea				3	koll
4. Társadalom és szociálpszichológia	1/15 ea 2/30 sz				3	gyakj
5. Közigazgatási alapismeretek		2/30 ea			3	koll
összesen	5/75 ea 3/45 sz	4/60 ea 1/15 sz			15	4 koll 1gyakj
szakmai törzsanyag: Szakmai kötelező törzsanyag – 77 kredit pont						
1. Társadalmi struktúra és rétegződés	2/30 ea 1/15 sz				3	koll
2. Társadalmi mobilitás		2/30 ea 1/15 sz			3	koll
3. Társadalom elméletek	3/45 ea				3	koll
4. Modernizáció és demokrácia	2/30 ea 1/15 sz				3	koll
5. Helyi társadalom és közösségelméletek		3/45 ea			3	koll
6. Társadalmpolitika			1/15 ea 2/30 sz		3	koll
7. Társadalmi részvétel – felelősség				1/15 ea 2/30 sz	4	koll
8. Közösségi és civil aktivitás fejlődése	1/15 ea 2/30 sz				3	gyakj

¹ **Ftv. 147. § tanóra:** a tantervben meghatározott tanulmányi követelmények teljesítéséhez oktató személyes közreműködését igénylő foglalkozás (előadás, szeminárium, gyakorlat, konzultáció)

² egy sorba írt több féléves tantárgynál a sorrakerülés rendjében megadva (pl: 3; 2, illetve koll; gyj)

³ pl. évközi beszámoló

9. Civil társadalom a világban és Magyarországon		1/15 ea 2/30 sz			4	koll
10. EU regionális politikája				4/60 ea	3	koll
11. Segítő/közösségi intervenció modelljei		1/15 ea 2/30 sz			4	koll
12. Közösségi, civil munka és szakmai háttere			1/15 ea 2/30 sz		4	koll
13. Közösségfejlesztés/civil tevékenység metodikája			1/15 ea 2/30 sz		4	gyakj
14. Interdiszciplinaritás, -professzionális a közösségekben és a civil tevékenységben				1/15 e 2/30 sz	3	koll
15. Kutatás módszertani ismeretek		2/30 ea 1/15 sz			3	koll
16. Regionális és környezeti elemzések módszertana I.			2/30 ea 2/30 sz		3	gyakj
17. Egyéni kutatás Dr. Csizmadia Zoltán			0		3	gyakj
18. Közösség és gazdaság			2/30 ea 1/15 sz		3	koll
19. Kapcsolati és nonprofit marketing és menedzsment				4/60 ea	3	koll
20. Szakmai készségfejlesztés		3/45 gy			3	gyakj
21. Települési-közösségi mediáció				3/45 gy	3	gyakj
22. Terepgyakorlatok I., II., III.		3/45 gy 3/45 sz	3/45 gy 3/45 sz	8/120 gy 3/45 sz	3+3+3	gyakj
Összesen	8/120 ea 4/60 sz	9/135 e 9/135 sz 6/90 gy	7/105 ea 12/180 sz 3/45 gy	10/150 ea 7/105 sz 11/165 gy	77	15 koll, 7 gyakj

differenciált szakmai ismeretek: Kötelezően választandó szakmai törzsanyag (ezekből a legalább 10 kredit pont értékű tárgy választása kötelező a Diplomamunkán kívül)

1. Fejlesztőmunka cigány közösségekben és mélyszegénységben élőknel			2/30 ea		2	koll
2. Közösségi médiahasználat			2/30 ea	2/30 ea	2	koll
3. Területi együttműködés eszköz- és intézményrendszere			2/30 ea	2/30 ea	2	koll
4. Regionális gazdaságtan	2/30 ea 2/30 sz				2	koll
5. Közösségi kooperáció gazdaságtana		2/30 ea 2/30sz			2	koll
6. Stratégiai emberi erőforrás menedzsment		2/30 ea 2/30 sz			2	koll
7. Tárgyalási és prezentációs stratégiák és technikák			2/30 gy		2	gyakj
8. Társadalompolitikai elméletek		2/30 ea		2/30 ea	2	koll
9. Emberi jogok és közösség	2/30 ea		2/30 ea		2	koll
10. A társadalmi részvétel és módszerei				2/30 sz	2	gyakj
11. Diplomamunka					12	
összesen	4/60 ea 2/30sz	6/90 ea 4/60 sz	8/120 ea 2/30 gy	6/90 ea 2/30 sz	32	8 koll 2 gyakj

szabadon választható tantárgyak: ezekből, illetve az egyetem szakjain meghirdetett bármely tárgyból **legalább 6 kredit pont** választása kötelező

1. Szervezetfejlesztési modellek és módszerek				2/30 ea 2/30 sz	2	koll
2. Integrált vidékfejlesztés				2/30 ea 2/30 sz	2	koll
3. Információs társadalom	2/30 ea				2	koll

4. Változás és tudásmenedzsment	2/30 ea 2/30 sz				2	koll
5. Szervezeti viselkedés		2/30 ea 2/30 sz			2	koll
6. Tudás és területi fejlődés	1/15 ea 1/15 sz		1/15 ea 1/15 sz		2	gyakj
7. Civilek az egészségfejlesztésért	2/30 sz		2/30 sz		2	gyakj
8. Közösségi munka hátrányos helyzetű településeken	2/30 sz		2/30 sz		2	gyakj
9. Képzések a civil szektorban	2/30 sz		2/30 sz		2	gyakj
10. Animáció			2/30 gy	2/30 gy	2	gyakj
11. Döntésmélet és módszertan		2/30 ea 2/30 sz			2	koll
12. Szegénység – szociológia		1/15 ea 1/15 sz		1/15 ea 1/15 sz	2	koll
a szakon összesen	22/330 ea 18/270 sz	24/360 ea 19/285 sz 6/90 gy	16/240 ea 19/285 sz 7/105 gy	21/315 ea 14/210 sz 13/195 gy	148	34 koll 15 gyakj

ea: előadás

sz: szeminárium

gy: gyakorlat

koll: kollokvium/vizsga

gyakj: gyakorlati jegy

A részidejű képzés programja (mintatanterve)

tantárgyak <i>felelősök</i>	félévek				tantárgy kreditszáma ⁵	számonkérés (koll / gyj / egyéb ⁶)
	1.	2.	3.	4.		
	tanóraszám (heti/ féléves), tanórátípus ⁴ (ea / sz / gy / konz)					
alapozó ismeretek: Társadalmi alapismeretek – 15 kredit pont						
1. Mai magyar társadalom	9 konz				3	koll
2. Szociálpolitika		9 konz			3	koll
3. Politológia	9 konz				3	koll
4. Társadalom és szociálpszichológia	9 konz				3	gyakj
5. Közigazgatási alapismeretek		9 konz			3	koll
összesen	27 konz	18 konz			15	4 koll 1gyakj
szakmai törzsanyag: Szakmai kötelező törzsanyag – 77 kredit pont						
1. Társadalmi struktúra és rétegződés	9 konz				3	koll
2. Társadalmi mobilitás		9 konz			3	koll
3. Társadalom elméletek	9 konz				3	koll
4. Modernizáció és demokrácia	9 konz				3	koll
5. Helyi társadalom és közösségelméletek		12 konz			3	koll
6. Társadalmpolitika			9 konz		3	koll
7. Társadalmi részvétel – felelősség				12 konz	4	koll
8. Közösségi és civil aktivitás fejlődése	12 konz				3	gyakj

⁴ **Ftv. 147. § tanóra:** a tantervben meghatározott tanulmányi követelmények teljesítéséhez oktató személyes közreműködését igénylő foglalkozás (előadás, szeminárium, gyakorlat, konzultáció)

⁵ egy sorba írt több féléves tantárgynál a sorra kerülés rendjében megadva (pl: 3; 2, illetve koll; gyj)

⁶ pl. évközi beszámoló

9. Civil társadalom a világban és Magyarországon		12 konz			4	koll
10. EU regionális politikája				9 konz	3	koll
11. Segítő/közösségi intervenció modelljei		12 konz			4	koll
12. Közösségi, civil munka és szakmai háttere			12 konz		4	koll
13. Közösségfejlesztés/civil tevékenység metodikája			12 konz		4	gyakj
14. Interdiszciplinaritás, -professzionális a közösségekben és a civil tevékenységben				12 konz	3	koll
15. Kutatás módszertani ismeretek		9 konz			3	koll
16. Regionális és környezeti elemzések módszertana I.			9 konz		3	gyakj
17. Egyéni kutatás			0		3	gyakj
18. Közösség és gazdaság			9 konz		3	koll
19. Kapcsolati és nonprofit marketing és menedzsment				9 konz	3	koll
20. Szakmai készségfejlesztés		15 gy			3	gyakj
21. Települési-közösségi mediáció				15 gy	3	gyakj
22. Terepgyakorlatok I., II., III.		15 gy 15 konz	15 gy 15 konz	30 gy 15 konz	3+3+3	gyakj
Összesen	39 konz	69 konz 30 gy	66 konz 15 gy	57 konz 45 gy	77	15 koll, 7 gyakj

differenciált szakmai ismeretek: Kötelezően választandó szakmai törzsanyag (ezekből legalább 10 kredit pont értékű tárgy választása kötelező)

1. Fejlesztőmunka cigány közösségekben és mélyszegénységben élőknel			6 konz		2	koll
2. Közösségi médiahasználat			6 konz	6 konz	2	koll
3. Területi együttműködés eszköz- és intézményrendszere			6 konz	6 konz	2	koll
4. Regionális gazdaságtan	6 konz				2	koll
5. Közösségi kooperáció gazdaságtana		6 konz			2	koll
6. Stratégiai emberi erőforrás menedzsment		6 konz			2	koll
7. Tárgyalási és prezentációs stratégiák és technikák			6 konz		2	gyakj
8. Társadalmpolitikai elméletek		6 konz		6 konz	2	koll
9. Emberi jogok és közösség	6 konz		6 konz		2	koll
10. A társadalmi részvétel és módszerei				6 konz	2	gyakj
12. Diplomamunka					12	
összesen	12 konz	18 konz	30 konz	24 konz	32	8 koll 2 gyakj

szabadon választható tantárgyak: ezekből, illetve az egyetem szakjain meghirdetett bármely tárgyból legalább 6 kredit pont választása kötelező

1. Szervezetfejlesztési modellek és módszerek				6 konz	2	koll
2. Integrált vidékfejlesztés				6 konz	2	koll
3. Információs társadalom	6 konz				2	koll

4. Változás és tudásmenedzsment	6 konz				2	koll
5. Szervezeti viselkedés		6 konz			2	koll
6. Tudás és területi fejlődés	6 konz		6 konz		2	gyakj
7. Civilek az egészségfejlesztésért	6 konz		6 konz		2	gyakj
8. Közösségi munka hátrányos helyzetű településeken	6 konz		6 konz		2	gyakj
9. Képzések a civil szektorban	6 konz		6 konz		2	gyakj
10. Animáció			10 konz	10 konz	2	gyakj
11. Döntésmélet és módszertan		6 konz			2	koll
12. Szegénység – szociológia		6 konz		6 konz	2	koll
a szakon összesen	114 konz	123 konz 30 gy	130 konz 15 gy	109 konz 45 gy	148	34 koll 15 gyakj

gy: gyakorlat

konz: konzultáció

koll: kollokvium/vizsga

gyakj: gyakorlati jegy